

מסורת הש"ס

- ↑ [מוספתא פ"ג ע"ש], [נחמדות עג] וט"ז, [ג] יניא ושבשעית אסור בירקות השדה שעליהן כ"י, [ד] ופ"ט מהל' נדרים הלכה ד"ה [ס] פ"י, [ו] מכאן עד סוף המתני ש"ך לע"ב, [ז] בירושלמי; נקייה,

◄ ►

הגהות הב"ח

(א) גמ' שדרכו ליאכל. וכן בכל העמוד: (ב) רש"י ד"ה כרישין קטנים קפלוטות גדולים הס' ד':

◄ ►

הגהות הגר"א

[א] גמ' נדר זו אסור. כ"י גירסת הירושלמי מותר וכן עיקר: [ב] שם מיוצא ממנו אסור. כ"י מותר ככ"ע (ועי' בגרירא יו"ד סי' רי"ז ס"ק י"ח) וכפירוש ר"מ במוס' וכו"ד הרמב"ם ופסק תנחמים:

◄ ►

פירוש הרא"ש

מתני' סתוניות. ענינם רש"ס ונשארים בנפנים עד ימות המסוי ואין ראויין לין ועושין מהם חומץ ואית דגריס ספוניות מנו סופי ענינם: כל ששם תולדתו קרויה עליו. אף כי נשתנה מתכנה על שם עיקרו כמו דבש תמרים חומץ סתוניות: והבמים בתירין. בגמרא פריך הגי' גמ' כל שאין דרכו לאכול ודרך היוצא ממנו לאכול. כגון סתוניות מ"ק פליג אדר"ש בין בדבש תמרים בין בחומץ סתוניות דרבנן וממיר הסתוניות ורבנן בתראי קיימי אהא דקאמר מ"ק מן הסתוניות מותר בחומץ סתוניות הא בסתוניות גופייהו אסור וחכמים ממירים סתוניות גופייהו:
בתנ"י:
מתני' אסור שהוא שם לווי. אלוה קאי:
גמ' דירקות שדה. אינן קריין ירק סתם והלאה לומר ירקות שדה זריך לחבר שם לירק ולומר ירקות שדה וכן כולם: אבל בשביעית מתקנה הענין בשביעית מתקנה הענין לפי שאין ירקות גינה מליין שאין גדלים בלא עבודה ואוכלין ירקות שדה לפיכך בלשון העולם ירקות סתם הואי ירקות שדה:

רש"י

הנודר מן המבושל

במתני' מן הסתוניות. היינו ענינים קשים שמניחן בכרס כל ימי

הסתיו ועושין מהן חומץ: **כל ששם תולדתו קרויה עליו**. כגון חומץ זה שיצא ממנו קרוי נמי על שם אמו חומץ סתוניות ולא חומץ סתם:

נדר ממנו אסור ביוצא וכו'. והכי נמי כי נדר בסתוניות אסור נמי

בחומץ היוצא ממנו: **וחכמים מסירין**. וקא פריך בגמרא היינו תנא קמא דקתני מותר בחומץ סתוניות: **גמ'**

נדר זו. בתמרים: **אסור ביוצא ממנו**.

בדבש תמרים: כל שאין דרכו לאכול.

כגון סתוניות דדרך היוצא ממנו לאכול והן עצמן אין דרכן לאכול. תנא קמא דמתניתין דאמר מותר בחומץ סתוניות לית ליה דרבי שמעון בן אלעזר אלא קסבר נדר זו אין אסור אלא זו אע"ג שאין דרכו לאכול וחכמים תנא בתרא אית להו דרבי שמעון בן אלעזר ודקתני וחכמים מתירים זו בגופו אצל ביוצא ממנו לא דאין אסור אלא ביוצא ממנו והיינו כר' שמעון בן אלעזר דאמר לא נתכוון זה כו' ורבי יהודה בן בתירא היה אומר זו ביוצא הימנו: **במתני' מן השמן**. משמע שמן זית להכי מותר בשמן שומשמיין: **כרישין**.^[כ] קטניות: **מוסר בירקות השדה**. דהיינו שם לוויי ירק השדה ולא ירק סתם: **גמ' מוסר בשמן שומשמיין**. לפי שאין מאי בזה"י שמן שומשמיין אלא שמן זית ובאותו שמן נדר: **מוס ומוס**. משמן זית ומשמן שומשמיין: **ספק איסורא לחומרא**. ומשמן שמסתפקין זו נדר בין רב בין מעט: **אסור בירקות הגינה**. גר"ם המור"ה במסקנת"א ז"ו. ומותר בירקות השדה^[ל] שעליהן סומכין בשביעית שהפקירו הגנות לעניים ואין מסתפקין אלא בירקות השדה: גמ'

בירקות הגינה אמר רבי

פרק ששי נדרים

ר"ן

נג.

- ↑ א מיי' פ"ט מהל' נדרים הלכה יד סגמ לאוין רמב טו"ש"ע י"ד סימן רח סעיף ג':
- ↑ ב מיי' שם טו"ש"ע שם בהגיה:
- ↑ ג מיי' שם טו"ש"ע שם סעיף טו:
- ↑ ד מיי' שם טו"ש"ע שם סעיף ז':
- ↑ ה מיי' טו"ש"ע שם סעיף יד:
- ↑ ו מיי' שם הל' י טו"ש"ע שם סעיף י':
- ↑ ז ח ט מיי' שם הלכה ה טו"ש"ע שם סעיף ז':

◄ ►

מוסף רש"י

בקפלוטות. כרמי (ביצה יז ע"ז דח):

◄ ►

תוספות

מהם ועוד נשמעין שאם אדם אוסר שלא יאכל בשר עד זמן פלוני שאסור ברוטב דהא בזה תלוי דאי יוצא מהם אסור ד"י מנית טעם אסור דנמנה לה להדיא: הנודר מן החומץ מותר בדבש. פירוש דאמר קונס תמרים עליו מותר בדבש היוצא מהם בדבש איקרי תמרים (אלא איקרין) וקשה תולדותיו עליו. פירוש שאינו מתקד שמו בראשון כמו דבש תמרים ששם תמרים עליו נדר בתמרים אסור בדבש: והבמים בותרין. כגמ' פריך היינו תנא קמא: מותר בין תפוחים. דקמא יין דענינם קאמר: מותר בשמן שובשמיין. דקמא שמן הוא שמן זית: מותר בדבש תמרים. דקמא דבש זהו דבש דנורים: מותר בחומץ סתוניות. דקמא חומץ מין טוב שהתמין: מן הברישין מותר בקפלוטות. אע"פ שממין כרישין הן בזה שם להן שם לווי: מן הירק סתם מותר בירק שדה. דקמא ירק של גינה: הבמים היינו ת"ק. דשרי בדבש תמרים איכא בינייהו דתניא כו' כל שדרכו לאכול כו' ומיירי ששם תולדתו עליו דלתיב לית ליה (הוירדן) בענינם מותר ביין וכל שאין דרכו לאכול כגון סתוניות שאין דרכן לאכול וחומץ שלהם דרכו לאכול: נדר בו אינו אסור אלא ביוצא ממנו. מ"ק לית ליה דרבי שמעון וחכמים אית ליה דרבי שמעון (ולאו לגמרי כר"ש סבירא להון דודאי בדבש תמרים לא סברי כוונתה אלא בדינא דסתוניות וה"ק וחכמים מתירין בתמרים לאכול בדבש אצל בסתוניות לא שרינן בחומץ וקשה דהוא

אלא זה אצל הכא כי אמרו דבש תמרים וסתוניות עליהן אלא להפריש בין דבש תמרים לדבש אחר ובין חומץ סתוניות לחומץ אחר: **גמ' חכמים היינו מ"ק איכא בינייהו הא דתניא כלל אר"ש כל שדרכו לאכול ודרך היוצא ממנו לאכול כגון תמרים ודבש תמרים נדר זו אסור ביוצא ממנו** ^[כ]ביוצא ממנון אסור זו וכל שאין דרכו לאכול ודרך היוצא ממנו **לאכול נדר זו אסור ביוצא ממנו**. כך גרסין בהלכות הרמב"ן ז"ל. והפ' דהא פליגי מ"ק פליג אדרשב"א בתרווייהו דסבירא ליה לתנא קמא דבין דרכו לאכול בין אין דרכו לאכול אסור זו ולא ביוצא ממנו ורשב"א סבירא ליה דבשדרכו (לאכול) ודרך היוצא ממנו לאכול אסור בשניהם ובשאין דרכו לאכול ודרך היוצא ממנו ולא זו ובהא מפיק ליה לת"ק לגמרי. ור' יהודה בן בתירא סבר לה כר"ש בדרכו (לאכול) ודרך היוצא ממנו לאכול דאסור בשניהם ופליג עליה בשאין דרכו לאכול ודרך היוצא ממנו לאכול דרבי יהודה בן בתירא לא שני ליה ומיתסר נמי בתרווייהו ולרשב"א שני ליה ולא מיתסר אלא ביוצא ממנו. ורבנן בתראי דמתני' היינו ר' שמעון בן אלעזר ושריותא דידהו קאי אאין דרכו לאכול דשרי הוא גופיה. ומשמע לי דמשום הכי משמע ממלתיהו דלהאי גוונא (קאי) מדקתני סתמא וחכמים מתירים דמשמע דלתרווייהו פליגי ובתנאי (דשון) מ"ק ור' יהודה לאיסורא שרו אינהו ומש"ה פשיטא דלסתוניות קאי דאיכא טעמא להיתירא דמשום שאין דרכו לאכול איכא למימר דלא נתכוון אלא ליוצא מהן דלתמרים דשוו נמי תרווייהו לאיסורא ליכא למימר דשרו רבנן בתראי מן התמרים דלישרי בתמרים גופייהו ליכא טעמא להיתירא: ולענין הלכה קיימא לן כתנא קמא דבין בתמרים בין בסתוניות אינו אסור אלא בהן אצל לא בדבש וחומץ שלהן: **במתני' הנודר מן היין מוסר ביין תפוחים**. דכיון שיש לו שם לווי לא מיקרי יין סתם: **מוסר קפלוטות**. דלא הוי בכלל כרישין: **מוסר בירקות השדה**. דקמא ירק לא משמע אלא ירק גינה: ^[ל]**אספרגוס**. מין כרוב הוא: **אסור מן המקפה**. תבשיל עב של גריסין ואסור משום דקרו ליה מקפה דגריסין: ר' יוסי מסיר. דבאתריה קרו למקפה מקפה ולגריסין גריסין: **אסור בשום**. משום דמקפה כולל כל דבר קפוי ועבה ושום נמי קרוי מקפה על שם שממחין אותו במעט מים ונאכל בכך: **מוסר לנוס חיים**. שהכוסם אינו כוסם אחת אחת בפני עצמה אצל פת כיון שהוא גוף אחד חיטה מיקרי. והכי איתא בירושלמי דגרסין התם (סופ"ן) חטה ואת מר כן בתמינה אמר רבי יוסי ארחא דבר נשא מחמי פיתא נקטא^[מ] ומימר בריך דברא דהא חיטתא: **גמ' מוסר בשמן שומשמיין**. דבא"י אינן מסתפקין כלל אלא בשמן זית: **ספק איסורא לחומרא**. וכיון דאיכא מיעוטא דמסתפקי מההוא מינא איכא לספוקי דלמא אפי' לאלו נתכוין: **אסור בירקות הגינה**. דקמא ירק של גינה משמע ולא ירק שדה שיש לו שם לווי מיהו אפ"ה הנודר מן היין אסור בחמרא מבשלא. וכן כתב הרמב"ן ז"ל ולא דמי לירקות השדה דהני מינא אחרינא ניניהו אצל חמרא וחמרא מבשלא חד מינא ניניהו ומפני שנתבשל לא הפסיד שמו: **בשביעית אסור בירקות השדה**. אם נדר בשביעית אי"א לומר שנתכוון לירק גינה דהא אין זורעין ולא נוטעין בשביעית אלא ודאי לירק השדה שעולה מאליו נתכוון:

לוח למיתני וחכמים אוסרין בסתוניות והר"ם פי' לפי מה שפירש דסתוניות אין דרכן ליאכל אלא היוצא מהם יש לפרש מ"ק ורבי יהודה בן בתירא לית להו דר"ש בן אלעזר דאסור בסתוניות גופייהו ולא אסרי אלא ביוצא מהם וי"מ איכא בינייהו דמ"ק נקט מן התמרים מותר בדבש משמע דקוקא בתמרים וסתוניות שהם ראויין אסור בהם ומותר ביוצא מהם הא נדר מדגרים שאינם ראוים לאכול אסור בין בהם בין ביוצא מהם: בשאר שני שבוע אסור בירקות גינה ומותר בירקות שדה. דסתמא בירקות גינה מר בירקות שדה יש להם שם על לווי בכל שאר שני שבוע ומירשא שמעין לה דקתני מותר בירקות שדה אלמא אסור בירקות גינה אצל סופא אינטערך ליה: בשביעית. פירוש שמר בשביעית בירקות שדה מלויין בשביעית שנאמא מלויין אצל בירקות גינה אינם באין אלא על ידי וריעה הלכך סתם בירקות בשביעית בירקות שדה היא: **בארץ ישראל**. דקמא שמן שלהן על זית: מר דתיבא זיל בתר רובא. ולא נתכוין לאסור עצמן אלא באתו מין שמסתפק הרוז קמ"ל דגם מאותו שמסתפקים המיעוט אסר עצמן: